

СТАН ПРОМИСЛОВОСТІ ОДЕЩИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

*В.А. Касьянова, О.А. Моторна, ** О.А. Гурська
*Одеський державний аграрний університет, м. Одеса
**Херсонський державний університет, м. Херсон

Анотація. В статті проведено аналіз стану промисловості Одещини в 2012 році. Базуючись на показниках виробництва основних видів продукції промисловості за 2004-2012 роки здійснено прогноз виробництва на 2013 рік, спираючись на теорію часових рядів.

Ключові слова: легка промисловість; виробництво харчових продуктів та напоїв; реалізована продукція; капітальні інвестиції; номінальна заробітна плата; ряди динаміки; прогноз.

Вступ. Промисловість відіграє кочову роль в економіці України і забезпечує переважну частку валового внутрішнього продукту. Від стану цієї галузі залежить конкурентоспроможність національної економіки та її сталий розвиток. Тому дослідження в цьому напрямі є завжди актуальними.

Аналіз останніх досліджень. Аналізу стану розвитку української промисловості присвятили свої праці відомі вчені, зокрема, О.І. Амоша, Л.О. Збарська, В.В. Підгірний, О.К. Семеренко, Л.І. Федулова та інші. Аспекти прогнозування достатньо висвітлюються у працях зарубіжних і вітчизняних вчених. Вагомий внесок у створенні теоретико-практичної наукової бази економічного прогнозування належить академікам Геєцу В.М., Лукінову І.І., вченим-економістам Бесєдіну В.Ф., Гончарову Ю.В., Євдокимовій І.М., Крючкової І.В., Панасюку Б.Я., Пашуті М.Т., Савченку А.Г., Якубовському М. М. та іншим. Проте, як свідчить практика, проблеми аналізу і прогнозування розвитку промислових підприємств остаточно не вирішені. З метою здійснення прогнозу виробництва промислової продукції та його обґрунтування доцільно проаналізувати сучасний стан промисловості за такими основними напрямками: виробництво і реалізація, зовнішня торгівля, інноваційна та інвестиційна діяльність, фінансовий стан, праця і заробітна плата.

Методикою дослідження передбачалося спрогнозувати прогнозні значення показників виробництва основних видів промислової продукції на 2013 рік на основі рядів динаміки, рівні яких виражені в натуральних одиницях виміру. При дослідженні використовувалась одна з методик економетричного моделювання, а саме аналіз часових рядів, для того щоб на основі моделі ряду динаміки, побудованому на базі фактичних значень показника за 2004-2012 р.р., здійснити прогноз випуску на 2013 рік.

Результати досліджень. Промисловість відіграє значну роль у структурі економіки регіону. Показники роботи промисловості за 2012 р. у цілому по Україні продемонстрували негативну динаміку. Обсяги промислового

виробництва в країні зменшилися на 1,8 % до попереднього року. Обсяги промислового виробництва в Одеській області за 2012 р. знизилися на 3,1 %.

У 2012 р. в порівнянні з 2011р. зафіксовано зменшення обсягів виробництва у добувній промисловості на 21,7 % та переробній – на 3,3 %. У той же час збільшилися обсяги у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води на 54,3 % за рахунок будівництва в області нових електростанцій, що працюють на енергії сонця.

Підприємствам харчової промисловості належить майже третина (30,0 %) загального обсягу реалізацій промислової продукції області. Стабільна робота підприємств харчовій промисловості залежить від забезпечення сировиною, наявності ринків збуту продукції. У 2012 р. у порівнянні з попереднім роком обсяги у виробництві харчових продуктів та напоїв зменшилися на 2,5 %.

Найвагомішими видами діяльності в харчовій промисловості регіону є виробництво олії та тваринних жирів. На них припадає майже третина (31,9 %) реалізованої продукції в загальному обсязі реалізації продуктів харчування

У виробництві напоїв спостерігалось скорочення виробництва виноградного вина на 32,9 % (на 1222,1 тис.дал), безалкогольних напоїв – на 18,4 % (на 180,8 тис.дал), натуральних мінеральних газованих вод – на 19,4 % (на 197,3 тис.дал), ігристого вина «Шампанське України» – на 13,7 % (на 161,0 тис.дал), коньяку, бренді – на 8,1% (на 166,0 тис.дал). Водночас, збільшився обсяг випуску натуральних мінеральних негазованих вод в 1,9 раза (на 1134,6 тис.дал.).

Підприємства м'ясної промисловості порівняно з попереднім роком зменшили виробництво яловичини і телятини свіжої (парної) чи охолодженої на 76,2 % (на 545 т), свинини свіжої (парної) чи охолодженої – на 66,9 % (на 1461 т), субпродуктів харчових – на 73,7 % (на 337 т). Виробництво ковбасних виробів залишилося майже на рівні попереднього року.

У виробництві молочних продуктів відзначалось зростання виробництва вершкового масла на 41,4 % та кисломолочних продуктів – на 0,7%. Але зафіксовано зменшення обсягів виробництва обробленого рідкого молока на 52,9%, жирних сирів – на 20,4%.

У борошномельно-круп'яній промисловості зафіксовано зменшення обсягів виробництва круп на 39,3 %, макаронних виробів без начинки, не підданих тепловому обробленню – на 23,9 %, солодкого печива і вафель – на 22,1 %, борошна – на 15,3 %, хлібобулочних виробів – на 4,2 %.

У легкій промисловості спостерігалось падіння попиту на продукцію вітчизняних виробників, що обумовлено зростанням імпорту дешевих речей. Обсяги виробництва в легкій промисловості в 2012 р. у порівнянні з попереднім роком зменшилися на 5,3 %.

Частка обсягів хімічної та нафтохімічної промисловості у загальному обсязі реалізації промислової продукції області вагома і складає майже чверть (23,8 %). Основною умовою функціонування хімічної та нафтохімічної промисловості є забезпечення поставок продукції на зовнішній ринок та задоволення потреб національних сільгоспвиробників країни.

У 2012 р. зафіксовано зростання виробництва вікон з пластмаси в 1,8

рази, пляшок і аналогічних виробів з пластмаси на 23,7 %, трубок, труб, шлангів та фітінгів жорстких з пластмас на 9,1 %, пластмасових неармованих чи некомбінованих з іншими матеріалами плит, листів, плівок, фольги і стрічок – на 8,1 %.

У целюлозно-паперовому виробництві за 2012 р. індекс промислової продукції становив 93,8 %, у т.ч. у поліграфічній діяльності – 95,5 %, виробництві паперової маси, паперу, картону та виробів з них – 92,9 %. Зменшення по цій галузі відбулося за рахунок падіння виробництва шкільних та канцелярських товарів з паперу та картону на 24,7 %, друкування журналів та видань періодичних, які виходять менше чотирьох разів на тиждень – на 26,7 %, коробок, ящиків та сумок з гофрованого паперу або картону – на 17,0 %.

У 2012 р. обсяги виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, знизилася на 3,0 %. Це відбулось за рахунок зменшення виробництва будівельної невогнетривкої керамічної цегли на 44,9 %, блоків та цегли з цементу, штучного каменю чи бетону для будівництва – на 32,9 %, плиток, плит, черепиці та аналогічних виробів з цементу, бетону, або штучного каменю – на 11,3 %, бетонні суміші готові для використання – на 3,8 %. Проте, відбулося суттєве збільшення у виробництві будівельних сумішей та бетонів (сухих) (у 7,6 рази) та незначне у виробництві цементу.

В регіоні основним виробником цементу є ТОВ «Цемент» – єдиний цементний завод в Україні, який працює в 100% закритому циклі помелу, що підтримує стійку стабільність якості продукції, яка відповідає Європейському стандарту.

На діяльність підприємств металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів області, як і раніше, впливає зовнішньоекономічна кон'юнктура, коливання цін на сировину, технологічні матеріали, і як наслідок – висока собівартість продукції.

У 2012 р. у порівнянні з попереднім роком обсяги виробництва в галузі скоротились на 8,3 %. Лідери цієї галузі СП ТОВ «Панком ЮН», ТДВ «Верстатонормаль» знизили обсяги виробництва та реалізації промислової продукції через зростання вартості сировини та нестабільність цін на готову продукцію на світових ринках, зростаючу конкуренцію з боку китайських виробників кріпильних виробів, введення Російською Федерацією у 2011 р. митного збору на кріпильні вироби, зниження замовлень на продукцію від Білорусії.

Особливе місце належить машинобудівному комплексу, питома вага якого складала 11,8 % загального обсягу промислового виробництва. У 2012 р. проти 2011 р. на підприємствах машинобудування відбулось збільшення обсягу виробництва на 4,6 %.

У виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води обсяги виробництва продукції збільшилися на 54,3 %. У 2012 р. завершено будівництво і з червня 2012 р. почали працювати нові сонячні електростанції у Білгород-Дністровському районі – ТОВ «Франко Солар» та ТОВ «Франко Піві», в Арцизькому районі з грудня 2012 р. – ТОВ «Дунайська СЕС-1» та ТОВ «Дунайська СЕС-2».

Аналізуючи стан промислового виробництва серед південних регіонів України за підсумками 2012 р., слід відзначити, що Одеська область знаходилась на першому місці у виробництві хлібобулочних виробів, соняшникової нерафінованої олії, коньяків, брендів, взуття, виробів панчішно-шкарпеткових трикотажних машинного чи ручного в'язання, збірних елементів конструкцій з цементу, бетону чи штучного каменю. Друге місце регіон займає у виробництві ковбасних виробів, борошна та виноградного вина після Автономної республіки Крим.

У першому кварталі поточного року намітилася позитивна тенденція щодо темпів виробництва, але вже у другому кварталі ситуація погіршилася. У січні - червні 2013 р. проти січня - червня 2012 р. обсяг промислового виробництва в регіоні зменшився на 11,7 % (у січні - червні 2012 р. проти січня - червня 2011 р. спад становив 10,6 %). У червні 2013р. проти травня 2013 р. відбулося зменшення виробництва на 12,8 %, а проти червня 2012 р. - зменшення на 28,6 %. Обсяги загальнодержавного виробництва за січень - червень 2013 р. більш стабільні і за цей період зменшилися на 5,3 %.

Частка обсягу реалізованої промислової продукції Одеської області у 2012 р. склала 2,2 % від загальнодержавного обсягу. У 2012 р. промисловими підприємствами області реалізовано продукції на 24722,6 млн. грн.

У структурному складі по видах промислового виробництва, традиційно більша частина обсягів припала на підприємства переробної промисловості (75,7 %). Підприємства виробництва та розподілення електроенергії, газу та води займали 24,2 %, частка реалізації підприємств добувної промисловості становила 0,1 %.

У структурі реалізації промислової продукції найбільша частка припала на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (30,0 %), хімічну та нафтохімічну промисловість (23,7 %), машинобудування (11,8 %) і металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів (5,0 %).

В обсязі реалізованої продукції добувної і переробної промисловості сировинній продукції належить 51,1 %, товарам широкого використання – 36,2 %, інвестиційній продукції – 10,2 %, товарам тривалого використання – 2,5 %.

У січні – червні 2013 р. промисловими підприємствами області реалізовано продукції на 12432,6 млн. грн. У структурному складі по видах промислового виробництва, традиційно більша частина обсягів припала на підприємства переробної промисловості (72,1 %), постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (26,5 %).

Одеська область має досить вигідне географічне розташування, розвинуту транспортну інфраструктуру з виходом через морські порти на ринки країн Європи, Азії, Африки, Північної та Південної Америки. У 2012 р. кон'юнктура зовнішніх ринків для експортерів в порівнянні з попереднім роком дещо покращилась. Проте продовжувалось зростання цін на енергоносії та сировину на внутрішньому ринку, посилення конкуренції з боку виробників з Китаю та країн СНД.

У 2012 р. обсяги експорту продукції підприємств, які займалися виготовленням промислової продукції, збільшилися на 4,4 % у порівнянні з

2011р. і становили 1029,1 млн. дол. США. У загальному обсязі товарів частка промислових підприємств становила 57,7 % від експорту товарів області.

У 2012 р. основу товарного експорту підприємств промисловості складала продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, експорт якої скоротився на 5,0 % і становив 610,0 млн. дол. США. Товарну структуру експорту складали добрива (332,1 млн. дол. США), продукти неорганічної хімії (247,9 млн. дол. США).

Підприємствами харчової промисловості відвантажено продукції власного виробництва на 127,9 млн. дол. США, що на 26,0 % більше, ніж у попередньому році. Структуру експорту підприємств харчової промисловості формували жири та олії тваринного або рослинного походження, обсяг яких зріс на 33,4 % у порівнянні з 2011р. Експорт кондитерських виробів з цукру та карамелі зменшився на 49,6 %, готових продуктів з м'яса та риби – на 39,2 %, шоколадних виробів – на 36,5 % відповідно. Поряд з цим, у 3,5 раза збільшилися поставки консервованих овочів та плодів, алкогольних і безалкогольних напоїв – на 40,2 %, готових продуктів із зерна – на 31,5 %.

Підприємствами, які здійснювали випуск машин та устаткування, відвантажено продукції на суму 51,3 млн. дол. США, що на 17,2 % більше, ніж за попередній рік.

Обсяг експорту підприємств, які займалися виробництвом готових металевих виробів, склав 72,8 млн. дол. і зменшилися відносно 2011р. на 0,2 %.

Активізація розвитку національної економіки, інноваційних процесів у національній економіці сприятиме підвищенню соціальних стандартів та рівня добробуту громадян, збільшенню кількості робочих місць.

Так, у 2012 р. інноваційною діяльністю були зайняті 83 підприємства або 22,3 % від загальної кількості обстежених промислових підприємств (у 2011р. – 79 підприємств або 20,6 %). По Україні ця частка склала 17,4 % (у 2011р. – 16,2%).

Протягом 2012 р. підприємствами області активно впроваджувались технологічні інновації. Питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості обстежених в Одеській області збільшилась у порівнянні з 2011 р. на 1,7 в.п.

В Одеській області кількість інноваційно активних підприємств у 2012 р. збільшилась у порівнянні з 2011р. – на 5,1%. У 2012 р. найбільша кількість інноваційно активних підприємств зосереджена у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, машинобудуванні (відповідно – 27,7 % та 25,3 % загальної кількості інноваційно активних підприємств області). Меншою ця частка була у підприємств хімічної та нафтохімічної промисловості, підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – по 10,8 %, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, металургії, легкої промисловості – по 6,0 %, целюлозно-паперового виробництва – 4,8 %.

Із загальної кількості інноваційно активних підприємств 80,7 % (67 підприємств) мали витрати на інновації. З них 64 підприємства залучали власні кошти, 6 підприємств – використовували банківські кредити, 2 – кошти

іноземних інвесторів, по 1 підприємству – кошти місцевих бюджетів та інших джерел.

Загальний обсяг витрат на технологічні інновації у 2012 р. склав 1497,4 млн. грн. або 13,0 % від загальної суми витрат по Україні (у 2011 р. – 172,5 млн. грн. або 1,2 %). Із загальної кількості інноваційних підприємств 58 підприємств придбали машини, обладнання, програмні забезпечення (69,9 % загальної кількості інноваційно активних підприємств), 12 підприємств (14,5 %) несли витрати на навчання та підготовку персоналу, 7 підприємств (8,4 %) – на внутрішні науково-дослідні розробки (НДР), по 4 підприємства (по 4,8 %) – на зовнішні НДР та придбання інших зовнішніх знань, 3 (3,6 %) – на ринкове запровадження інновацій, 8 підприємств (9,6 %) здійснили інші витрати.

Із загальної кількості промислових підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, у 2012 р. впроваджували інновації у виробництво 52 підприємства (62,7 % інноваційно активних підприємств) проти 49 (62,0 %) у 2011 р.

Серед промислових підприємств, що впроваджували інновації, у 2012р. (як і у 2011 р.) 27 підприємств створювали та впроваджували інноваційну продукцію, у т.ч. нову для ринку – на 5, нову для підприємства – на 23 (у 2011 р. відповідно на 2 та на 26). Впровадження інноваційних процесів відбувалось на 22 підприємствах (на 23 – у 2011 р.), з яких 17 – впроваджували нові, або вдосконалені методи обробки, або виробництва продукції; 6 підприємств впровадили нову або вдосконалену діяльність з підтримки процесів системи матеріального обслуговування, закупівель та обліку; 4 підприємства – нові або вдосконалені методи логістики, доставки і розповсюдження продукції. Організаційні інновації впроваджували 4 підприємства, маркетингові – 10.

У 2012 р. впроваджено у виробництво 108 інноваційних видів продукції, з яких нових видів техніки – 8 найменувань (у 2011р. – 82 і 12 відповідно). 45,4 % нових видів продукції освоїли підприємства машинобудування, 27,8 % – з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, 21,3 % – хімічної та нафтохімічної промисловості, 5,6 % – інші галузі промисловості (виробництво меблів). Кількість освоєних нових видів промислової продукції зменшилась порівняно з 2000 р. на 22,9 %, у порівнянні з 2011 р. – зросла на 31,7 %.

У 2012р. у промисловому виробництві впроваджено 35 нових технологічних процесів (у 2011 р. – 31), з них 28 – маловідходні та ресурсозберігаючі або 80,0 % (у 2011 р. – 22 або 71,0 %).

У 2012р. було придбано 61 нову технологію (у 2011 р. – 5): 51 технологія придбана підприємствами хімічної та нафтохімічної промисловості, 5 технологій – підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, 4 – підприємствами з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, 1 технологія – у галузі машинобудування.

У 2012р. впровадження технологічних інновацій промислові підприємства здійснювали на 50,6 % за рахунок банківських кредитів, обсяг яких склав 757,1 млн. грн. (у 2011 р. відповідно 14,4 % або 24,8 млн. грн. загальної суми інноваційних витрат), за рахунок коштів іноземних інвесторів –

40,1 % або 60,0 млн. грн. (у 2011 р. – не залучали). Незначними були вкладення за рахунок власних коштів (9,1 % або 135,9 млн. грн.).

На стан виробництва суттєво впливає розвиток інвестиційної інфраструктури та надходження інвестицій. Зростання інвестиційних вкладень підприємств регіону в попередньому році зумовлювалось, насамперед, загальною необхідністю впровадження у виробничий процес нових високоефективних енергозберігаючих технологій в умовах стрімкого зростання цін на енергоносії. Адже, від своєчасного здійснення відповідних капітальних вкладень напругу залежить прибутковість будь-якої діяльності.

У 2012 р. обсяги капітальних інвестицій у розвиток підприємств промисловості становили 37,8 % капіталовкладень області. Їх обсяги порівняно з 2011 р. зросли у 3,9 рази. Другий рік поспіль зростають інвестиції у виробництво та розподілення електроенергії, газу та води. Їх частка також збільшується і у 2012 р. вони становили 83,9 % від загальної суми інвестицій у промисловість в цілому. Натомість, значно скоротили обсяги освоєних інвестицій (на 72,4 %) підприємства добувної промисловості. Ними освоєно лише 2,6 млн. грн. капітальних інвестицій, переважно кошти були направлені в активну частину основних засобів (машини, обладнання, інструмент, інвентар, транспортні засоби).

Підприємства переробної промисловості торік отримали 16,1 % вкладень інвестицій у промисловість і їх обсяг скоротився на 13,3 % відносно 2011 р.

Суттєвого приросту капіталовкладень досягнуто на підприємствах легкої (на 43,8 %) та хімічної та нафтохімічної промисловості (на 24,6 %). Однак, частка цих видів діяльності в загальних обсягах у переробну промисловість була незначною і становила 3,4 %.

Негативний вплив на темпи освоєння капіталовкладень у переробній промисловості мало зменшення обсягів капітальних інвестицій у підприємства оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів (на 53,9%), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (на 20,5%), виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 18,0%), целюлозно-паперового виробництва (6,6 %) та виробництва іншої мінеральної неметалевої продукції (на 0,6 %). Питома вага таких підприємств у загальному обсязі інвестицій у промисловість становила 10,7%.

Обсяг капіталовкладень у машинобудування склав 101,1 млн. грн., що на 3,0 % більше обсягів 2011 р. Зросли інвестиції у виробництво машин та устаткування (на 50,5 %) та виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування (на 14,7 %). Натомість, скоротилися вкладення у виробництво транспортних засобів та устаткування (на 59,4 %).

Залучення інвестицій в область сприяло завершенню будівництва ряду будівель та споруд.

У 2012 р. завершено будівництво та прийнято в експлуатацію ряд виробничих об'єктів та потужностей, серед яких блок станції, що працюють від енергії сонця, потужністю 129,54 тис.кВт., введено в експлуатацію потужності з виробництва конструкцій, частин конструкцій, плит, панелей та виробів аналогічних 100 т, по розливу вина – 20 тис. пляшок в рік.

Найбільші обсяги іноземних інвестицій в економіку області з початку інвестування вкладені саме в промисловість - на 1 липня 2013 р. загальна сума прямих іноземних інвестицій становила 609,5 млн. дол. США та збільшилась порівняно з початком року на 3,3 % (приріст інвестицій в 2012 р. склав 243,7 млн. дол.).

Активізація іноземного капіталу сприяє виведенню економіки з нестабільного стану та зняття соціального напруження в суспільстві. У реконструкції та модернізації за участю іноземного капіталу має потребу практично все агропромислове господарство. Пріоритетними напрямками є створення в країні сучасної інфраструктури, технічне оснащення складського господарства, телекомунікації та побутовий сервіс.

За підсумками 2012 р. 64,9 % промислових підприємств отримали 745,7 млн. грн. прибутку до оподаткування, решта (37,4 %) підприємств отримали 2059,6 млн. грн. збитку.

Таким чином, сальдований фінансовий результат до оподаткування в цілому по промисловості у 2012 р. склався негативним і становив 1313,9 млн. грн. збитку, що в 1,7 раза більше, ніж у 2011 р.

Значною мірою на формування фінансового результату промислових підприємств вплинули збитки підприємств переробної промисловості (1007,2 млн. грн., що в 1,5 раза більше за збитки, отримані у 2011 р.) та підприємств з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (265,3 млн. грн., що також перевищує збитки 2011 р. в 1,5 раза). У підприємств добувної промисловості і розроблення кар'єрів; водопостачання; каналізації, поводження з відходами за 2012 р. спостерігався негативний фінансовий результат у сумі 8,1 та 33,3 млн. грн. збитку відповідно.

Серед видів діяльності переробної промисловості найбільші обсяги збитку до оподаткування за 2012 р. отримали підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (575,3 млн. грн. проти 547,1 млн. грн. у 2011 р.), виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення (456,0 млн. грн., але це на 39,9 млн. грн. менше, ніж за 2011р.), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (140,8 млн. грн. проти 465,8 млн. грн. прибутку у 2011 р.). Негативний фінансовий результат до оподаткування склався і у підприємств з металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (13,7 млн. грн. збитку), виробництва гумових та пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (6,2 млн. грн.), хоча у порівнянні з попереднім роком збитки цих видів промислової діяльності значно зменшились (у 3,5 та 20,7 раза відповідно). Підприємства текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, навпаки, погіршили свій фінансовий результат до оподаткування у звітному році (1,8 млн. грн. збитку проти 7,6 млн. грн. прибутку у 2011р.). Аналогічна ситуація склалася і у підприємств з виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності, якими одержано 0,3 млн. грн. збитку до оподаткування проти 2,1 млн. грн. прибутку у 2011 р.

Найбільший позитивний фінансовий результат промислових підприємств області у 2012 р. спостерігався у підприємств по виробництву основних

фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів – 98,1 млн. грн. прибутку до оподаткування, що перевищує цей показник за 2011 р. в 1,5 раза, машинобудування – 79,5 млн. грн. (у 2,9 раза більше, чим у 2011 р.), з виробництва меблів, іншої продукції, ремонту і монтажу машин і устаткування – 9,1 млн. грн. прибутку проти 10,1 збитку у попередньому році.

За січень - червень 2013 р. сальдований фінансовий результат до оподаткування в цілому по промисловості склався негативним і становив 525,8 млн. грн. збитку, що на 181,0 млн. грн. менше за збиток, отриманий у січні – червні 2012 р. При цьому, 51,8 % від загальної кількості промислових підприємств отримали прибуток в обсязі 503,9 млн. грн., а 48,2 % підприємств отримали збиток у сумі 1029,7 млн. грн.

У цілому по області за січень - червень 2013 р. рівень рентабельності операційної діяльності промислових підприємств склав 0,4 %, а це дещо (на 0,1 в.п.) перевищує даний показник відповідного періоду 2012 р.

Не останнє місце у діяльності промислових підприємств займають соціальні проблеми: незабезпеченість промислових підприємств кваліфікованими кадрами, наявність заборгованості із виплати заробітної плати, недостатній рівень заробітної плати по окремих видах промислової діяльності.

Середньомісячна номінальна заробітна плата одного середньооблікового штатного працівника по промисловим підприємствам Одеської області у 2012 р. становила 3038 грн. і зросла порівняно з попереднім роком на 10,1 %.

За рівнем середньомісячної заробітної плати у 2012 р. першість утримували працівники, зайняті на підприємствах хімічної промисловості, розмір оплати праці яких перевищив середній показник по промисловості в 1,9 раза.

Водночас, значно нижчою залишалась заробітна плата працівників, зайнятих на підприємствах з добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних, текстильного виробництва; виробництва одягу, хутра та виробів з хутра. Рівень оплати праці працівників підприємств зазначених видів промислової діяльності становив 31,6-43,9 % від середнього показника по промисловості області.

За результатами обстеження промислових підприємств з питань статистики праці серед 61,6 тис. працівників, яким оплачено 50% робочого часу, встановленого на грудень 2012 р., 2,4 тис. осіб (3,9 %) мали нарахування заробітної плати в межах встановленого державою розміру мінімальної заробітної плати – 1134 грн. Поряд з цим, частка працівників, що одержали заробітну плату від 3 до 5 тис. грн., становила 24,2 %, понад 5 тис. грн. – 17,7 % працівників.

Найбільше працівників, у яких заробітна плата перевищує 5 тис. грн., зайнято на підприємствах хімічної промисловості (77,3 % від загальної кількості працівників зазначеного виду діяльності, які відпрацювали у грудні 50 % і більше встановленого на цей місяць фонду робочого часу).

Фонд оплати праці, нарахований штатним працівникам підприємств промисловості, порівняно з попереднім роком зріс на 8,3 % і становив 2464,7

млн. грн.

Середньооблікова кількість штатних працівників, зайнятих на підприємствах промисловості за 2012 р. становила 67,6 тис. осіб, що на 1,6% менше, ніж у 2011 р.

Середньооблікова кількість працівників, зайнятих на підприємствах промисловості, у січні - червні 2013 р. становила 65,8 тис. осіб і скоротилась у порівнянні з відповідним періодом 2012 р. на 4,0%.

Середньомісячна номінальна заробітна плата одного середньооблікового штатного працівника по промисловим підприємствам Одеської області у січні - червні 2013 р. становила 3108 грн., що на 6,8 % більше, ніж у січні - червні 2012 р. Разом з тим, рівень оплати праці працівників промислових підприємств на 8,3 % вище середнього рівня по області. Нарахування за одну оплачену годину дорівнювали 21,25 грн.

За рівнем середньомісячної заробітної плати у січні - червні 2013 р. першість утримували працівники, зайняті на виробництві хімічних речовин і хімічної продукції, розмір оплати праці яких перевищив середній показник по промисловості в 2,1 раза.

Поряд з цим, частка працівників, що одержали заробітну плату від 3 до 10 тис. грн., становила 35,3 %, понад 10 тис. грн. – 2,4 % працівників.

Найбільше працівників, у яких заробітна плата перевищує 10 тис. грн., зайнято на виробництві хімічних речовин і хімічної продукції (13,6 % від загальної кількості працівників, які відпрацювали у червні 50 % і більше встановленого на цей місяць фонду робочого часу).

Фонд оплати праці, нарахований штатним працівникам підприємств промисловості, порівняно з січнем - червнем 2012 р. зріс на 2,0 % і становив 1227,8 млн. грн.

У структурі витрат підприємств промисловості на оплату праці у січні - червні 2013р. 67,8 % становила основна заробітна плата (оплата за тарифними ставками та посадовими окладами), 27,3 % - додаткова заробітна плата та 4,9 % - інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Досліджувані в статті показники представляють собою часові ряди. Часовий ряд – це набір числових даних, які отримані на протязі послідовних періодів часу.

Такий ряд може бути представлений адитивною або мультиплікативною моделями. Так як значення показників розглядається за проміжок часу в один рік, то для дослідження поведінки і прогнозу значень показників основних видів продукції промисловості будемо використовувати класичну мультиплікативну модель часового ряду для щорічних даних. Така модель включає три основні компоненти: тренд, циклічну компоненту, випадкову компоненту.

Для аналізу часового ряду зазвичай проходять наступні етапи:

- графічне представлення і аналіз поведінки ряду;
- виділення і аналіз детермінованих складових ряду;
- згладжування і фільтрація часового ряду;
- дослідження випадкової компоненти, побудова і перевірка на

адекватність моделі часового ряду;

– прогнозування поведінки часового ряду на основі проведених досліджень.

Серед великої кількості моделей часових рядів для дослідження поведінки показників випуску основних видів промислової продукції виберемо: лінійну, квадратичну, експоненційну та авторегресійну моделі.

Вибір найбільш адекватної моделі здійснено на основі розрахунку і порівняння наступних показників: стандартної похибки та середнього абсолютного відхилення. Результати економетричного аналізу представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати економетричного аналізу показників випуску основних видів промислової продукції Одеської області

Показник	Модель часового ряду	Прогнозне значення на 2013 рік
Яловичина і телятина свіжі чи охолоджені, тис. т	$Y=3,02*0,76^t$	0,18
Свинина свіжа чи охолоджена, тис. т	$Y_t=0,47-0,04Y_{t-1}$	2,25
Проводи та кабелі електричні низьковольтні до 1000в, тис. км	$Y=197,79*0,98^t$	166,23
Причепи та напівпричепи інші, шт.	$Y=746,33*0,99^t$	723,72
Металоконструкції будівельні збірні, т	$Y=8417,53*0,8^t$	873,46
Взуття, тис. пар	$Y=107,78+24,04t+116,09t^2$	11956,73
Вино виноградне, тис. дал	$Y=5067,73*1,0^t$	5092,84
Вироби хлібобулочні, тис. т	$Y=112,46-3,14t$	81,09
Борошно, тис. т	$Y=154,14-6,39t$	90,18
Молоко оброблене рідке, тис. т	$Y=21,95*0,91^t$	8,97
Олія нерафінована, тис. т	$Y=105,59+15,41t+3,94t^2$	653,49
Овочі, фрукти, горіхи, і гриби консервовані з додаванням оцту чи оцтової кислоти, тис. т	$Y=2,63+0,29t$	5,61
Овочі консервовані натуральні, тис. т	$Y_t=23,82+0,41Y_{t-1}$	27,56

Так як більшість показників найкращим чином апроксимується за допомогою експоненційної моделі динаміки, це може свідчити про інтенсивне зростання значень досліджуваних показників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зниження обсягів промислового виробництва в Одеській області протягом 2012 р. продемонструвало, що негативні тенденції та явища, що мали місце попереднього року, остаточно подолати не вдалося. Продовжується зниження конкурентоспроможності продукції промислових підприємств, насамперед, перед продукцією китайських виробників та виробників з країн СНД, зростання вартості енергоресурсів, імпортової сировини, матеріалів. Саме висока

залежність від названих показників вплинула на рівень конкурентоспроможності та не дозволила забезпечити нарощування обсягів на підприємствах базових галузей промисловості Одеської області за підсумками 2012 р.

Збільшення обсягів інвестицій в модернізацію виробництва, розробка нових продуктів, пошук нових ринків збуту, а також диверсифікація джерел постачання сировини є умовою подальшого стабільного розвитку промислового комплексу Одеської області. На обґрунтування практичних засад реалізації зазначених завдань і будуть спрямовані подальші наукові дослідження.

Література

1. Доповідь. Промисловість Одеської області / Доповідь. – Одеса, 2013. – 28 с.
2. Кабак А.Ф. Економетрія / А.Ф. Кабак, О.В. Проценко. - Одеса, 2003. – 561 с.
3. Левин Д. Статистика для менеджеров с использованием Microsoft Excel / Д. Левин, Д. Стефан, Т. Кребиль, М. Беренсон. - М.: 2005. - 1310 с.
4. Новак Е. Введение в методы эконометрики / Е.Новак. - М.:, 2004. - 245 с.

АННОТАЦИЯ

Касьянова В.А., Моторная О.А., Гурская О.А. Состояние промышленности в Одесской области и перспективы ее развития

В статье проведен анализ состояния промышленности Одесской области в 2012 году. Основываясь на показателях производства основных видов продукции промышленности за 2004-2012 годы, осуществлен прогноз производства на 2013 год, опираясь на теорию временных рядов.

Ключевые слова: легкая промышленность; производство пищевых продуктов и напитков; реализованная продукция; капитальные инвестиции; номинальная заработная плата; ряды динамики; прогноз.

SUMMARY

Kasianova V.A., Motorna O.A., Gurs'ka O.A. State of the industry in Odessa region and the prospective of its development.

This article provides the analysis of the state of Odessa region economy in 2012. Basing on the indices characterizing the main articles of industrial production between 2004 and 2012 and the theory of times series, the forecast for 2013 is made.

Keywords: light industry; food and drinks production; products sold; capital investments; nominal wage; trends; forecast.